

Checklist interactieve beleidsvorming

Succesfactoren en valkuilen van interactieve beleidsvorming

Vlugschrift

In opdracht van XPIN
Door: Joran Baeten

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Termen.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Waarom een checklist voor interactieve beleidsvorming?.....	5
1.2 Waarom deze checklist?	5
1.3 Waar en Wanneer?	5
1.4 Voor wie?.....	5
1.5 Meer informatie	5
2 Handleiding checklist.....	6
2.1 Opbouw	6
2.2 Hoe de checklist te gebruiken.....	8
checklist interactieve beleidsvorming - START-fase	10
QuickScan	10
Verkenning en voorbereiding.....	13
checklist interactieve beleidsvorming - BESLUITVORMINGS-fase	20

Voorwoord

Al weer een checklist voor interactieve beleidsvorming zult u misschien denken. Maar deze checklist is anders dan al die andere; deze is namelijk gebaseerd op al die andere checklists. Bovendien is het een generieke checklist voor interactieve beleidsvorming. Generiek in de zin dat deze van toepassing is op alle situaties van interactieve beleidsvorming.

Dit vlugschrift is tot stand gekomen naar aanleiding van een onderzoek naar de succesfactoren en valkuilen van interactieve beleidsvorming. Deze factoren zijn bepaald door een groot aantal verschillende checklists en handreikingen met elkaar te vergelijken. Aan de hand van dit onderzoek is ook een generieke checklist ontwikkeld. Het onderzoek vond plaats voor XPIN en TNO-STB (Strategie, Technologie en Beleid) waarbij het onderzoeksrapport is te downloaden via de XPIN-website (www.xpin.nl/expertise/publicaties.php). Dit vlugschrift kent geen literatuurverwijzingen, deze zijn te vinden in het onderzoeksrapport.

Uit het onderzoek bleek dat er een aantal kritische succesfactoren aangeduid kunnen worden die in principe van toepassing zijn op alle fasen van het interactieve beleidsproces. Op deze factoren is een algemeen checklistmodel gebaseerd die van toepassing is voor het gehele interactieve beleidsproces. Echter voor de praktische toepassing van de checklist is in deze uitgave onderscheid gemaakt in een startfase en een besluitvormingsfase. Omdat de checklists in beide fasen gebaseerd zijn op een algemene checklist vertonen ze doublures, hiervoor is gekozen vanwege de praktische toepasbaarheid.

Interactieve beleidsvorming is geen wijze van beleidsvorming die 'zo maar even' toegepast kan worden; het vraagt een grondige verkenning en voorbereiding, een weloverwogen besluit om een vorm van interactieve beleidsvorming in te zetten en het is een intensieve wijze van besluitvorming. De hier gepresenteerde checklists ondersteunen interactieve beleidsprocessen. Waar voor veel checklists een lacune tussen algemeenheid en toepasbaarheid in de praktijk bestaat, zijn de hier gepresenteerde checklists behoorlijk volledig. Dit komt de toepasbaarheid ten goede en het dwingt de gebruiker tot meer nadenken over de mogelijke valkuilen die zich in en rondom een interactief proces kunnen bevinden. Laat u zich daarom bij het doorlopen van de checklist niet weerhouden door de lengte en de intensiviteit om goed beslagen ten ijs te komen!

Succes!!

Joran Baeten

Augustus 2003

Termen

Wat wordt er verstaan onder interactieve beleidsvorming? En wat zijn checklists die in interactieve beleidsvorming worden gebruikt? Hieronder worden kort de begrippen interactieve beleidsvorming en checklists toegelicht.

Interactieve beleidsvorming

De term interactieve beleidsvorming is eigenlijk een containerbegrip dat bestaat uit verschillende vormen van beleidsvorming. Bijvoorbeeld participerende beleidsvorming, argumentatieve beleidsvorming en coproductie zijn verschillende vormen die alle onder de noemer van interactieve beleidsvorming vallen. Interactieve beleidsvorming is "een wijze van beleid voeren waarbij een overheid in een zo vroeg mogelijk stadium burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/of andere overheden bij het beleid betreft om in open wisselwerking en samenwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling, de uitvoering en/of de evaluatie van beleid te komen." (uit: Pröpper en Steenbeek, *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*, 1999).

Checklist

Met checklists worden lijsten van punten bedoeld ter controle, ter discussie of waarmee rekening dient te worden gehouden bij beleidsvorming en kunnen worden gezien als middel ter ondersteuning van het interactieve beleidsvormingsproces. De vorm van de checklist is afhankelijk van het doel en de functie van de checklist. Zo kan een checklist gezien worden als een lijstje met verschillende punten waaraan voldaan moet worden om tot een 'succesvol' beleidsproces te komen. Hierbij kunnen de punten afgevinkt worden ter controle of volledigheid van het te vormen beleid. Of de punten van een checklist kunnen juist worden geformuleerd als vragen waarbij ze meer als issues gezien worden waaraan aandacht geschonken dient te worden. Hierbij wordt niet per definitie voorgeschreven hoe het beleidsproces uitgevoerd dient te worden maar de gebruiker dient zelf afwegingen te maken. De ontwikkelde generieke checklist voor interactieve beleidsvorming gaat uit van deze laatstgenoemde vorm.

1. Inleiding

1.1 Waarom een checklist voor interactieve beleidsvorming?

De checklist is een middel ter ondersteuning van het interactieve beleidsvormingsproces. In een checklist komen de typische valkuilen of kritische succesfactoren van het interactieve beleidsvormingsproces aan bod. Het slagen of falen van een zo'n proces is sterk afhankelijk van deze factoren. Door juist aandacht hierop te vestigen is het beter mogelijk hiermee rekening te houden en kunnen de valkuilen vermeden worden. Het gebruik van een checklist kan daarom een aanzienlijke meerwaarde opleveren voor een interactief beleidsvormingsproces.

Een checklist hoeft niet alleen op zichzelf te staan, maar is een (hulp)middel ter ondersteuning van het interactieve beleidsvormingsproces. Eventueel samen met andere middelen kan de checklist een bijdrage leveren aan het succesvol verlopen van een interactief beleidsvormingsproces.

1.2 Waarom deze checklist?

Er is op dit moment een 'wildgroei' aan het ontstaan en gebruik van checklists voor interactieve beleidsvormingsprocessen. Diverse organisaties ontwikkelen checklists of lijsten met daarop punten waarmee rekening dient te worden gehouden. Opvallend daarbij is dat diverse checklists voor interactief beleid door verschillende (overheid)organisaties onafhankelijk ontwikkeld zijn. Het probleem dat zich hierbij voordoet is dat deze checklists allemaal verschillend zijn qua inhoud, samenstelling en indeling.

In een breder kader kan gesteld worden dat er weinig geleerd lijkt te worden van elkaar en van de kennis die aanwezig is met betrekking tot interactieve beleidsvorming. Een reden om kennis te bundelen.

Het doel van dit vlugschrift is om een generieke checklist voor interactieve beleidsvorming te presenteren oftewel een checklist die bruikbaar is in alle (mogelijke) interactieve beleidssituaties. Deze checklist is gebaseerd op onderzoek naar generieke checklistpunten die uit verschillende literatuurdocumenten en checklists uit de praktijk van interactieve beleidsvorming zijn af te leiden. In dit empirisch onderzoek zijn een aantal literatuurbronnen en zo'n 66 verschillende checklist met elkaar vergeleken om aan de hand van deze analyse een generieke checklist voor interactieve beleidsvorming te ontwikkelen.

1.3 Waar en Wanneer?

Het gebruik van de checklists omvat de fasen waarin de vraag gesteld kan worden of de problematiek geschikt is voor een bepaalde vorm van interactieve beleidsvorming tot en met de vorming van het beleid en het nemen van een (deel)besluit. De hier gepresenteerde checklists zijn toegespitst op deze twee fasen (zie paragraaf 2.1).

1.4 Voor wie?

De generieke checklist is geschikt voor iedereen die betrokken is bij een (mogelijk) interactief beleidsproces en daarbij gebruik wil maken van de checklist. De checklist is vooral bruikbaar voor diegene die een gedeelte of het gehele interactieve proces begeleidt, organiseert, beoordeelt of evalueert.

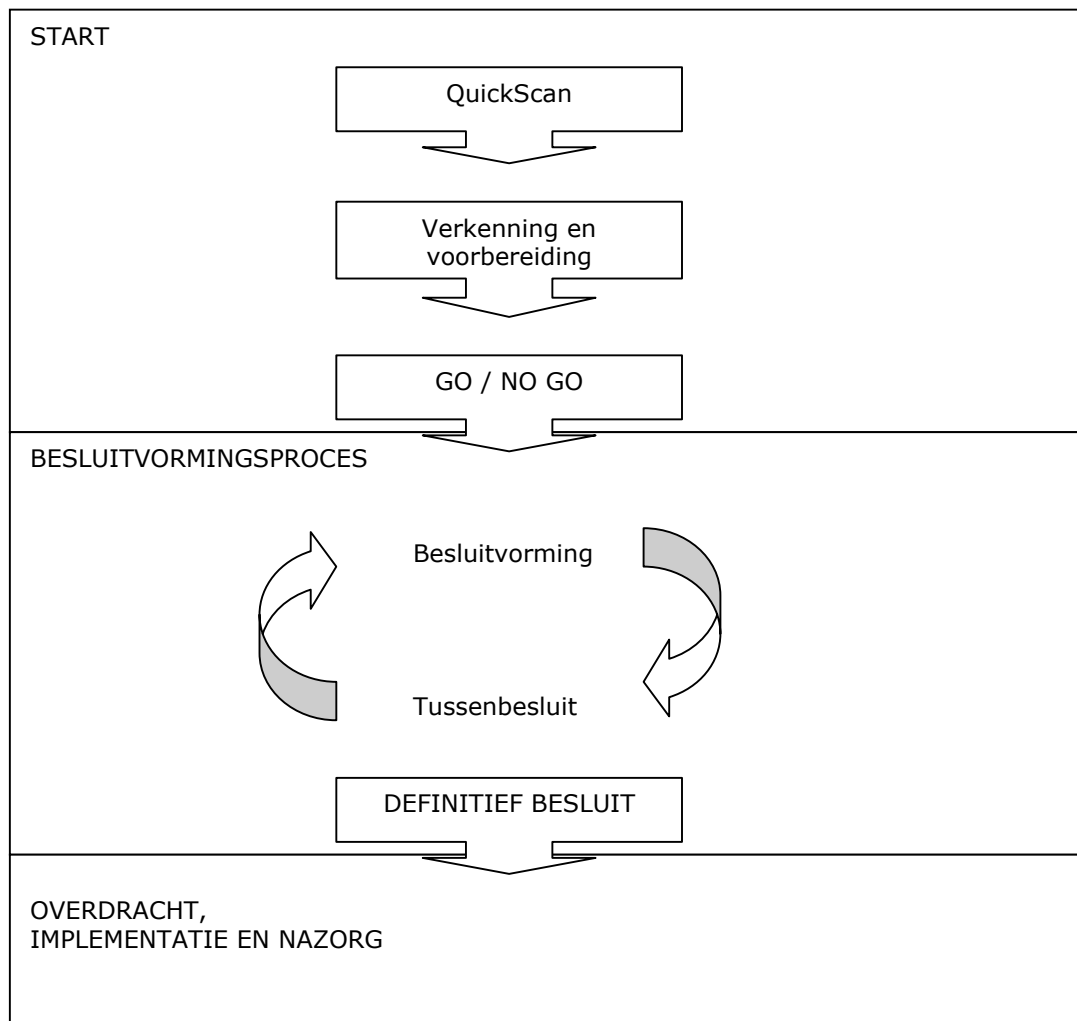
1.5 Meer informatie

Voor meer informatie over de totstandkoming van deze checklist kunt u terecht op de website van XPIN (www.xpin.nl/expertise/publicaties.php). Hier is meer informatie te vinden over het onderzoek achter de checklist en verwijzingen naar checklists, waarop het onderzoek onder andere is gebaseerd is.

2 Handleiding checklist

In dit hoofdstuk wordt eerst de opbouw van het interactieve beleidsproces beschreven en hoe de hier gepresenteerde checklists hierbij aansluiten. Vervolgens wordt in de tweede paragraaf toegelicht hoe de checklists gebruikt dienen te worden.

2.1 Opbouw

Figuur 1 Opbouw interactief beleidsvormingsproces

Een interactief beleidsproces kan worden opgedeeld in een drietal fasen, deze fasen worden gemarkeerd door een besluit;

1. Startfase: dit is de aanvangsfase voor een interactief beleidsproces tot en met het GO / NO GO besluit om een interactief beleidsproces daadwerkelijk te starten.
2. Besluitvormingsfase: dit is de fase van interactieve beleidsvorming tot en met de doorgifte van een definitief besluit aan de implementatiefase.
3. De overdracht, implementatie en nazorg: de resultaten van het besluitvormingsproces zijn doorgegeven aan deze fase.

Uit onderzoek bleek onder andere dat een aantal kritische succesfactoren steeds van toepassing is voor het interactieve beleidsvormingsproces.

Deze factoren zijn

- Doel(bepaling)
- De selectie van deelnemers
- De motivatie en houding van de actoren
- De politieke en juridische inkadering en inbedding in de beleidsomgeving
- De inbedding in de maatschappelijke omgeving
- Het procesontwerp oftewel de structuur van interactieve beleidsvorming
- De rollen en rolverdeling
- De (spel)regels en procesafspraken
- De communicatie in en rondom het interactieve beleidsvormingsproces
- Informatie en kennis
- De aanwezigheid van voldoende faciliterende middelen
- De aanwezigheid van tijd en de tijdsplanning

Elk checklistpunt is daarbij een afgeleide van deze factoren. In de checklist is rekening gehouden met het abstractieniveau van de checklistpunten waardoor een onderverdeling bestaat van hoofdpunten en sub(sub)punten. Deze factoren zijn zowel van toepassing op de startfase als de besluitvormingsfase. In dit boekje wordt een aantal checklists gepresenteerd die zijn toegespitst op deze fasen.

In de startfase worden twee checklists aangeboden: een QuickScan en een checklist voor de verkenning en voorbereiding van een interactief beleidsproces. Aan de hand van de QuickScan kan relatief snel een voorlopig oordeel worden gevormd over de geschiktheid van de beleidsproblematiek voor een interactieve aanpak. Indien aan de hand van de vragen van de QuickScan een positief beeld bestaat over de meerwaarde van een interactieve aanpak voor de beleidsvorming, dan kan doorgegaan worden naar de verkenning en voorbereiding van een interactief proces. De checklist die hierop van toepassing is, eindigt met de vraag of alle genoemde onderwerpen uit de verkennings- en voorbereidingsfase in verhouding met elkaar zijn en in overeenstemming met de doelen, ruimte en omgeving van de beleidsproblematiek. Als dit als zodanig in verhouding en overeenstemming is, dan kan het besluit worden genomen om het daadwerkelijke interactieve besluitvormingsproces in gang te zetten.

Voor het besluitvormingsproces is de algemene interactieve besluitvormingschecklist van toepassing. Deze checklist kan op ieder moment in de besluitvormingsfase worden gebruikt.

2.2 Hoe de checklist te gebruiken

Checklist is geen afvinklijstje

Het doel van de checklist is om bruikbaar te zijn in alle (mogelijke) interactieve beleidssituaties. Checklistpunten zijn generiek voor interactieve beleidsvorming, dit betekent dat de checklist geen situatiespecifieke punten bevat, maar punten die van toepassing zijn op algemene interactieve beleidsprocessen. De checklistpunten staan in de vraagvorm, bij deze vorm past het doel en de functie van de checklist en hiermee kan het open karakter behouden worden.

Dit betekent dat de generieke checklist geen afvinklijstje is waarbij het gebruik berust in het eenvoudig afvinken van hokjes en het 'even snel aflopen van een vragenlijst'. Iedere situatie van interactieve beleidsvorming is verschillend, hierdoor vraagt een checklistpunt een afweging van de gebruiker hoe het betreffende knelpunt zich in de situatie verhoudt. Steeds zal een balans gevonden moeten worden in de betreffende situatie met betrekking tot de diverse checklistitems. De checklist legt daarbij de vinger op de mogelijke 'zere plekken' van het interactieve beleidsvormingsproces.

Op zoek naar de meerwaarde

De checklist bestaat uit de weergave van de diverse typische valkuilen of kritische succesfactoren van interactieve beleidsvorming. Juist de aandacht die hierop wordt gevestigd, kan het interactieve beleidsvormingsproces verrijken. De verrijking kan plaatsvinden doordat rekening met de verschillende mogelijke valkuilen wordt gehouden of bijvoorbeeld doordat de checklistpunten ter discussie of onderhandeling tijdens het proces dienen. Bovendien kan het kritisch beschouwen en doorvragen van de gebruiker bij bepaalde checklistpunten voor een specifieke beleidssituatie, een extra toegevoegde waarde leveren.

Dit betekent ook dat de meerwaarde die een checklist op kan leveren in een interactieve beleidsvormingsproces voornamelijk afhankelijk is van de wijze waarop met de checklist wordt omgegaan. De gebruiker dient bij het lezen van een punt op de checklist een gevoel van onderstanding met de situatie te hebben en bij het zoeken naar een evenwicht tussen de diverse punten hier een invulling aan te kunnen geven.

Geen klassieke wijze van beleidsvorming

Een kenmerk van interactieve beleidsvorming is dat het een andere manier van denken vereist ten opzichte van klassieke beleidsvormingsprocessen, oftewel het redeneren vanuit een ander besturingsparadigma. Denk daarbij aan het verschil van een klassieke top-down sturing naar meer bottom-up gestuurde processen, of het geven van ruimte voor besluitvorming aan deelnemende partijen. De invulling van dit anders denken dient de gebruiker ook zelf toe te passen, hierbij kan hij zich laten inspireren of laten prikkelen door gebruik te maken van de checklist welke de valkuilen of kritische succesfactoren blootlegt van een interactieve beleidsvormingsproces.

De meerwaarde van de checklist is dus vooral afhankelijk van de wijze waarop de checklist gebruikt wordt. De checklist kan een belangrijke bijdrage leveren aan een optimaler verloop van het beleidsvormingsproces.

Meer hulp

De checklist staat ook niet alleen op zichzelf, maar is een (hulp)middel ter ondersteuning van het interactieve beleidsvormingsproces. Andere middelen ter ondersteuning van het interactieve beleidsvormingsproces kunnen gezamenlijk met deze checklist een aanvullende bijdrage leveren aan het succesvol verlopen van een interactief beleidsvormingsproces. Voorbeelden van deze middelen zijn een actoranalyse, relatieanalyse of een kosten-batenanalyse.

Checklist is geen stappenplan

De checklist is net zoals een interactief beleidsvormingsproces geen stappenplan waarbij de punten in een bepaalde volgorde worden afgelopen. Er kan steeds teruggekeerd worden naar bepaalde punten. Dit betekent dat de checklist een cyclisch en iteratief karakter kent.

Verschuiving prioriteit checklistpunten

Wat in de generieke checklist tot uitdrukking komt, zijn de typische knelpunten of kritische succesfactoren en de uitwerkingen daarvan. Deze kritische succesfactoren zijn kenmerkend voor ieder interactief beleidsvormingsproces. Weliswaar zal iedere factor in ieder ander

beleidsvormingsproces een andere prioriteit kennen. En ook zullen in het beleidsvormingsproces zelf de checklistpunten in ieder andere fase van het proces een andere prioriteit kennen. Bijvoorbeeld de 'selectie van participanten' zal in de fase voordat de daadwerkelijke beleidsvorming begint een relatief belangrijk punt ter overweging zijn. Wie worden er wel of niet betrokken bij het proces, welke groepen zijn gewenst, wie heeft belang, mandaat, etc. In een later stadium in het beleidsvormingsproces kan de rol van de selectie van participanten minder relevant zijn of reeds enigszins geïnstitutionaliseerd zijn binnen het proces. Bijvoorbeeld indien al de meest betrokken participanten aan het proces deelnemen of er afspraken zijn gemaakt wie wel of niet mee doet. Ook kan er tijdens het proces bijvoorbeeld een doelverschuiving plaatsvinden of de besluiten hebben een bepaalde impact op andere belanghebbenden; in deze situaties kan de 'selectie van participanten' weer wel meer van belang worden.

Zo zal tijdens het interactieve beleidsvormingsproces een dynamische prioriteitenpatroon met betrekking tot de checklistpunten plaatsvinden. Steeds zullen alle punten van belang zijn, echter de mate waarin is afhankelijk van de situatie en fase van het proces.

Lijst te lang?

De gehele generieke checklist van a tot z doorlopen is niet altijd noodzakelijk en stuit wellicht op het bezwaar van een te grote in beslagname van de tijd en energie. Daarom kunnen bepaalde kritische succesfactoren die minder van belang zijn minder detaillistisch bekeken worden op bepaalde momenten en situaties van het proces. Iedere factor van de checklist is op basis van commensurabiliteit uitgediept. Dit betekent dat er een structuur bestaat van onderverdeling waarbij de checklist is opgebouwd uit hoofdpunten en daartoe behorende subpunten en eventuele subsubpunten. Steeds zijn checklistpunten verfijnd tot een bepaalde onderverdeling is ontstaan. Indien een punt absoluut geen probleem lijkt te zijn, dan kunnen de subpunten van dit punt als minder belangrijk beschouwd worden en kan er minder tijd en energie in deze punten worden gestoken.

Echter: de checklist kan steeds bij het interactieve beleidsproces gepakt worden en de punten van de checklist kunnen steeds opnieuw bekeken worden.

checklist interactieve beleidsvorming

START-fase

QuickScan

Is de beleidsproblematiek geschikt voor een interactieve aanpak?

Wat is het doel?

- Wat is het probleem?
 - Wiens probleem is het?
 - Waarom is het een probleem?
 - Wat is het nut en noodzaak van de oplossing van dit probleem?
 - Wat zijn de mogelijke benaderingen van het probleem?
- Wat is de aanleiding van het probleem?
- Wat is de voorgeschiedenis?
- Wat zijn de oorzaken van deze problemen?
- Met betrekking tot de inhoudelijke beleidsproblematiek:
 - Hoe kan de beleidsproblematiek worden getypeerd?
 - Is de problematiek hanteerbaar?
 - In hoeverre is de problematiek al uitgekristalliseerd?
- Hoe ziet de probleemomgeving er uit?
 - Welke trends zijn waarneembaar?
- Wat is het beleidsdoel?
 - Welk doel dient de interactieve aanpak van het proces?
 - Wat is het inhoudelijk doel?
 - Is het doel nauwkeurig geformuleerd?
 - Wat moet er zijn veranderd als het project is afgelopen of wat is het beoogd effect?
 - Wat is de aard van de uitkomst die wordt beoogd?
 - Wat is er gereed aan het einde van de beleidsvorming, is er een product?
 - Hoe wordt het doel afgebakend?
 - Worden er eisen gesteld aan het beleidsproces, de doelen en het resultaat?
 - Zijn de gestelde doelen bereikbaar?
 - Wordt het probleem of de beleidsvorming opgesplitst in meerdere onderdelen?
 - Is de problematiek beter hanteerbaar of oplosbaar indien de problematiek wordt opgesplitst?
 - Wordt er rekening gehouden met de onderlinge samenhang van de doelen?
- Wat is het maatschappelijk doel?
 - Welke maatschappelijke effecten worden beoogd?

Wat is de ruimte voor een interactief proces?

Politieke ruimte

- In hoeverre moet er rekening gehouden worden met de politieke inkadering of speelruimte?
 - Welke ruimte kent de politiek toe aan het interactieve beleidsproces?
 - Wat zijn de politieke ambities?
 - Is er al een mening gevormd over het te nemen besluit?
- Welke politieke risico's en gevoeligheden bestaan er?
 - Wat willen de verschillende politieke partijen en wat zijn hun standpunten?
 - Hoe liggen de verhoudingen van de partijen in de politieke arena?
 - Bestaat er politiek commitment aan het beleidsproces?

Juridische ruimte

- In hoeverre moet er rekening gehouden worden met de juridische inkadering of speelruimte?
- Welke ruimte biedt de wet- en regelgeving voor het interactieve beleidsproces?
- Welke juridische risico's bestaan er?

Beleidsruimte

- Wat is de inbedding van het interactieve beleid in de beleidsomgeving?
 - Wat zijn de relaties en verhoudingen met de andere beleidsvormingsprocessen?
 - En welke plaats heeft het interactieve beleid in het gehele beleidstraject of de totale beleidsvorming?
 - Welk beleid is in het (nabije) verleden gevoerd en wat waren daarvan de resultaten?
 - Zitten er op het onderhavige beleidsterrein randvoorwaarden in de pijplijn of is dit op korte termijn te verwachten?
- Wat is de koppeling van resultaten van het interactieve beleidstraject met ander beleid?
 - Wat is de betekenis van het interactieve beleid voor andere projecten of beleid?
 - Zijn er koppelingen met toekomstige beleidsvorming mogelijk?

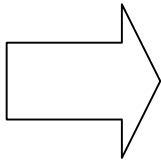
Maatschappelijke omgeving

- Welke invloed heeft de (maatschappelijke) omgeving op het proces en welke invloed heeft het proces op de omgeving?
 - Welke economische, maatschappelijke, technologische, veiligheids- en ecologische belangen spelen een rol?
 - Hoe staat de omgeving tegenover interactieve beleidsvorming?

Wat is de mate van en in hoeverre hebben de volgende variabelen invloed op de geschiktheid van de beleidsproblematiek voor een interactieve aanpak?

- Complexiteit
- Onzekerheid
- Urgentie/noodzaak
- Relevantie
- Schaal van problematiek
- Dynamiek omgeving
- Ernst
- Politieke prioriteit
- Politisering
- Wederzijdse afhankelijkheid
- Gestructureerdheid

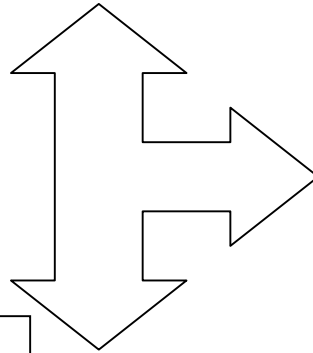
Aanvullend en aan de hand van bovenstaande checklist en variabelen kan een SWOT-analyse en een risicoanalyse uitgevoerd worden. Met een SWOT-analyse kunnen de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van een interactief beleidsproces in kaart gebracht worden. En aan de hand van de risicoanalyse kunnen de hiermee samenhangende risico's van een interactief beleidsproces geïnventariseerd worden.

Resultaat van de QuickScan:

Voorlopig oordeel over de geschiktheid van de beleidsvorming voor een interactieve aanpak.

Indien aan de hand van de vragen van de QuickScan een positief beeld bestaat over de meerwaarde van een interactieve aanpak voor de beleidsvorming, dan kan doorgedaan worden naar de voorbereiding.

Negatief oordeel:

Niet doorgaan

Positief oordeel:

**Door naar de verkenning en
voorbereiding**

Verkenning en voorbereiding

Selectie van deelnemers

- ❖ Welke participanten worden geselecteerd om deel te nemen aan het interactieve proces?
 - Welke stakeholders worden of zijn betrokken?
 - Kunnen de geselecteerde participanten een toegevoegde waarde leveren?
 - Hoe wordt de problematiek door de actoren geïnterpreteerd of omschreven?
 - En welke standpunten hebben de actoren ingenomen en welke argumenten spelen daarbij een rol?
 - Wie heeft belang bij de beleidsvorming?
 - Welke (externe) actoren zijn stakeholders?
 - Wat zijn de belangen, standpunten en doelen van deze stakeholders?
 - Zijn de belangen van de actoren onderling tegenstrijdig?
 - Is er een gedeelde visie mogelijk?
 - Wie vertegenwoordigt een bepaalde groep?
 - Is de groep goed georganiseerd?
 - Wie heeft het mandaat van een bepaalde groep?
 - Hoe is de relatie tussen de groep en vertegenwoordiger(s)?
 - Hebben de vertegenwoordigers voldoende mandaat van hun eigen organisatie?
 - En kunnen ze zelfhandelend optreden?
 - Welke netwerken, relaties en coalities bestaan er reeds?
 - Hoe kunnen eventuele verhoudingen met elkaar worden getypeerd?
 - Wie beschikt er over inhoudelijke kennis en vaardigheden?
 - Welke kennis en vaardigheden zijn nodig?
 - Wie beschikt er over de noodzakelijke middelen of bijdragen?
 - Wie kan invloed uitoefenen op het proces?
 - Wie kan de beleidsvorming hinderen?
 - Wie kan de beleidsvorming stimuleren?
 - Is de participant geschikt om deel te nemen?
 - Beschikt de actor over voldoende vaardigheden en capaciteiten om deel te nemen aan het proces?
 - Wat is de mate van professionaliteit van de participanten?
 - Stemmen de eigenschappen van iedere participant overeen met de gewenste eigenschappen van de rollen in het proces?
 - Is de groep goed samengesteld en voldoende divers?
 - Zijn alle groepen gelijkwaardig vertegenwoordigd?
 - Wat is de grootte van de groep participanten?

Motivatie

- ❖ Bezit iedere actor¹ voldoende motivatie om deel te nemen aan het interactieve beleidsproces?
 - Wat is het belang van de actoren?
 - Is er winst of zijn er andere voordelen te behalen door deel te nemen aan het proces?
 - Wat is de invloed van de actor in het proces?
 - Voelen partijen hierdoor eigenaarschap van het probleem en de beleidsvorming?
 - Hebben actoren het gevoel om samen aan een oplossing of beleid te werken?
 - Wat is de noodzaak van meedoen (sense of urgency)?
 - Wat is de mate van afhankelijkheid ten opzichte van andere actoren?
 - In hoeverre is de actor gebonden aan (resultaten van) het beleidsvormingsproces?
 - Biedt het proces voldoende bescherming aan de actoren?
 - Worden de centrale belangen van de actor beschermd?
 - Kunnen de actoren het gevoel krijgen dat ze in een fuik zwemmen?
 - Is er alleen morele binding of is ook formele binding mogelijk?
 - Hoe belangrijk is de problematiek voor de actor?
 - Is de problematiek interessant of herkenbaar voor de participanten?
 - Wordt deelname aangemoedigd of gestimuleerd?

¹ Met actor wordt ieder mogelijke betrokkene of groep van betrokkenen bij het interactieve beleidsproces bedoeld.

- Wordt er enthousiasme overgebracht?
- Heeft het proces voldoende uitstraling en gezag?
- Is er een eventuele belastende voorgeschiedenis van het interactieve beleidsvormingsproces aanwezig?
 - En hoe staan actoren ten opzichte van interactieve beleidsvormingsprocessen in het algemeen?
- Stemt de actor in met de te kiezen of gekozen doelen, tijdsplanning, voorbereidingen, communicatiemiddelen etc.?

Houding van alle actoren in het proces

- ❖ Heeft iedere actor een geschikte motivatie en houding om deel te nemen aan het interactieve beleidsproces?
 - Staan actoren open voor dialoog en het gezamenlijk vormen van beleid?
 - Hebben actoren geen onveranderlijke opstelling?
 - Zijn actoren bereid om zich te verplaatsen in de behoeften en belangen van de ander?
 - Zijn actoren bereid om te leren?
 - Zijn actoren bereid om naar compromissen te zoeken?
 - Is een constructieve relatie mogelijk?
 - in zowel structureel, cultureel en persoonlijk opzicht?
 - Is er sprake van onderling vertrouwen tussen samenwerkingspartners en -partijen?
 - Kan er vrijuit gesproken worden? Kan er een sfeer gecreëerd worden waarin deelnemers zich gesteund en zich comfortabel voelen om dit te doen?
 - Is er sprake van respect voor elkaar?
 - Wat is het commitment van de verschillende partijen?
 - Kunnen de verschillende motieven in het proces zelf vervlochten worden?
 - Welke stappen zijn nodig om de verschillende spanningen tussen de verschillende motieven duidelijk te maken en te verkleinen?
 - Zijn actoren bereid om invloed te delen?
 - Voelen ze zich hier ook comfortabel bij? Of wat wordt er ondernomen om dit te ondersteunen?
 - Zijn actoren bereid om een verwachte bijdrage te leveren?
 - Zijn partijen bereid om inzet te leveren, tijd te besteden, geld te investeren etc.?
 - Wie heeft belang bij het in stand houden van het probleem?
 - Levert iedere participant input?
 - Kan een kritische houding omgebogen worden tot een houding van meedenken en -werken?
 - Maar ook: wordt er moeite gedaan om participanten bij het proces te betrekken?
 - Zijn actoren bereid om inzicht te geven in het proces, informatie en de afweging van besluiten?
 - Hoe staan alle actoren ten opzichte van interactieve beleidsvorming?
 - Hoe staan de actoren ten opzichte van het deelnemen van 'niet-professionele participanten'?
 - Wordt er gelooft in de meerwaarde van het betrekken van verschillende deelnemers in het proces?

Procesontwerp

- ❖ Voor welk procesontwerp (of instrument) wordt gekozen?
 - Is dit het meest optimale ontwerp?
 - Past deze bij de situatie/problematiek?
 - Sluit het middel goed aan bij de mate van participatie?
 - Is er rekening gehouden met de geschiktheid van het middel of ontwerp met betrekking tot de discussie, het luisteren, de persoonlijkheid, juiste uitstraling etc.?
 - Wordt er gewerkt met afwisselende samengestelde groepen? (bijvoorbeeld homogeen samengestelde groepen voor een uitdijpend en honorerend effect en heterogeen samengestelde groepen voor een uitwisselend en confronterend effect.)
 - Is een gedifferentieerde aanpak meer optimaal door gebruik van meerdere instrumenten of procesontwerpen?
 - Zijn er regelmatige feedbackmechanismen in het procesontwerp zodat iedereen zijn op- en aanmerkingen en suggesties kan plaatsen?

- Kan er een eventuele (bij)sturing plaatsvinden van de procesopzet?
- Is het proces voldoende flexibel? En wordt het aangepast indien daar aanleiding voor is?
- Wordt er tussentijds geëvalueerd?
- Lukt het om continuïteit in het proces of debat in te bouwen?
- Wat zijn de risico's aan de gekozen middelen en instrumenten?
- ❖ Is het proces toegankelijk voor alle partijen?
 - Toegankelijk qua plaats, bereikbaarheid, formaliteit, gebruikte middelen etc.?
 - Hebben partijen voldoende tijd om deel te nemen?
 - Is de drempel voor deelname niet te groot?

Rollen

- ❖ Wat is de inhoud van iedere rol in het proces?
 - Uit welke taken bestaat iedere rol?
 - Welke bevoegdheden horen bij de verschillende rollen?
 - Welke verantwoordelijkheden horen bij de verschillende rollen?
- ❖ Welke rollen zijn in het proces betrokken?
 - Wie vervult welke rol?
 - Welke rollen zijn er in het proces nodig?
 - Hoe wordt de politiek betrokken bij het interactieve beleidsproces?
 - Hoe wordt de politiek voor, tijdens en na het interactieve beleidsproces betrokken?
 - In hoeverre zijn rollen institutioneel ingebed en hoe verhouden zij zich tot andere rollen?
 - Is er institutionele aansluiting van de nieuwe rolverdeling van het interactieve proces op bestaande en gewenste rollen van de stakeholder?
 - Zijn er actoren die meer dan één groep representeren?
- ❖ Wat zijn de machtsverhoudingen?
 - Hoe ziet macht er voor de diverse actoren uit?
 - In hoeverre speelt vertrouwen een rol?
 - Zijn alle actoren even belangrijk?
 - Wie is afhankelijk?
 - Bestaan er zogenaamde power gaps tussen actoren?
 - En hoe wordt hiermee omgegaan?
 - Worden er maatregelen getroffen om onbalans in macht te controleren?

(Spel)regels en procesafspraken

Bepaalde punten hiervan kunnen ook bij aanvang van het besluitvormingsproces met elkaar afgesproken worden.

- ❖ Welke afspraken worden er gemaakt met betrekking tot het besluitvormingsproces? / Welke beslisregels gelden?
 - Welke besluiten moeten er worden genomen en door wie en wanneer?
 - Is een besluit gebaseerd op consensus of unanimititeit?
 - Betekent consensus een compromis (eventueel als onderdeel van een package-deal)?
 - Of op basis van meerderheid van stemmen?
 - Heeft het proces een duidelijke overeengekomen beëindigingsmoment?
 - Met betrekking tot verantwoordelijkheden:
 - Zijn verantwoordelijkheidsverplichtingen geregeld?
 - Wie is verantwoordelijk voor welke inbreng?
 - Zijn er sanctie-, bezwaar- of interventiemogelijkheden indien verantwoordelijkheden niet worden waargemaakt?
 - Met betrekking tot bevoegdheden:
 - Zijn de bevoegdheden van alle actoren bepaald en vastgelegd?
 - Zijn deze bevoegdheden duidelijk en goed gecommuniceerd?
- ❖ Welke regels en afspraken bestaan er ten aanzien van de bescherming en de binding van de participanten aan het proces?
 - Hoe worden participanten beschermd?
 - Worden de centrale belangen van de partijen beschermd?
 - Welke afspraken zijn met elkaar gemaakt met betrekking tot inspraak en bezwaar?
 - Kent het proces exit-regels?
 - Hoe worden participanten gebonden aan het proces?
 - Wat is de binding van de partijen aan het interactieve beleidsvormingsproces?
 - Wat is de binding van de partijen aan de besluitvorming?
 - Is er alleen sprake van morele binding of ook van formele binding?

- Is er een Memorandum of Understanding (MOU) of een intentieverklaring ontwikkeld en ondertekend?
- ❖ Welke afspraken zijn er met betrekking tot de status van de uitkomsten van het proces?
 - Wat is de mate van invloed?
 - Wat gebeurt er met de inbreng van participanten?
 - Wat wordt gedaan met de resultaten van het beleidsvormingsproces?
 - Bestaan hier duidelijke afspraken over en is dit vastgelegd?
- ❖ Welke regels en afspraken worden gehanteerd met betrekking tot de selectieprocedure?
 - Worden de stakeholders zo vroeg mogelijk in het proces betrokken?
 - Is het proces open voor deelname voor iedereen en blijft het proces gedurende het verloop open voor deelname?
 - Blijven de vertegenwoordigers dezelfde personen gedurende het gehele proces?
 - Is het proces open voor input van niet-participanten?
- ❖ Welke regels worden gehanteerd en welke afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de communicatie en de omgang met elkaar in het proces?
 - Welke afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de omgang met elkaar in het proces?
 - Zijn er regels met elkaar afgesproken?
 - Wat wordt er gedaan indien mensen niet volgens de regels spelen?
 - Op welke wijze wordt er omgegaan met conflicten?
 - Wat wordt gedaan bij het niet nakomen van de afspraken of opgestelde regels?
 - Welke regels worden gehanteerd met betrekking tot de communicatie met elkaar?
 - Zijn er basisregels over communicatie met elkaar afgesproken?
- ❖ Welke tijdsplanning wordt gehanteerd in het interactieve beleidsproces?
 - Hoeveel tijd is nodig voor iedere stap of fase van het interactieve beleidsproces?
 - Wat zijn de belangrijkste beslismomenten en tussenproducten?
 - Zijn er toetspunten afgesproken met betrekking tot (tussen)evaluaties?
 - Is er een analyse gemaakt van het kritieke pad? (Welke activiteiten zijn een voorwaarde voor elkaar?)
 - Is er een stappenplan?
 - Hoe wordt de tijdsplanning bewaakt?

Communicatie

- ❖ Wat is het meest geschikte en optimale communicatiemiddel en –kanaal voor de verschillende mededelingen en onderlinge communicatie?
 - Welke communicatiemiddelen worden ingezet en in welke fase?
 - Is rekening gehouden met doel, richting en aard van het communicatiemiddel?
 - Zijn alle mogelijke communicatiekanalen overwogen?
 - Wordt met een geschikte en voor ieder begrijpelijke taal met elkaar gesproken? (Vaktaal, landstaal)
 - Prikkelt het communicatiemiddel de discussie?
 - Worden mensen aangemoedigd om te luisteren, te leren, om open, eerlijk en betrouwbaar te zijn?
 - Is het communicatiemiddel eenvoudig toegankelijk voor iedere deelnemer?
 - Wordt iedereen tijdig geïnformeerd?
 - Is er een communicatieplan?
 - Met betrekking tot de interne communicatie (binnen het interactieve beleidsvormingsproces)
 - Wordt iedereen intern op de hoogte gehouden van de vorderingen?
 - Welke contacten bestaan er tussen de verschillende partijen en achterbannen?
 - En met betrekking tot de externe communicatie (het interactieve beleidsvormingsproces naar de niet-deelnemers)
 - Hoe benader je participanten?
 - Is er een continue communicatielink met de politiek?
 - Welke informatie wordt aan de maatschappij verstrekt?
 - Krijgen de maatschappij en de media voldoende informatie en gebeurt dit in de juiste taal?
 - Hoe wordt er omgegaan met de media? Is er een mediastrategie?
 - Krijgt het proces of project een naam mee met een passende uitstraling?
- ❖ Hoe wordt de motivatie van besluiten en keuzes toegelicht?
 - Is iedereen in staat inzicht te bieden in de afweging van besluiten?
 - Op welke wijze wordt de motivatie van besluiten en keuzes kenbaar gemaakt?
 - Wordt ook de motivatie van besluiten en keuzes door de opdrachtgever of de politiek toegelicht?

- ❖ Hoe worden gegevens van het interactieve beleidsvormingsproces vastgelegd?
 - Wat is de status van deze documenten?
 - Wordt alles vastgelegd wat er gedaan wordt? Inclusief de ontwikkeling van het proces? Of een database van de actoren?
 - Zijn het doel, de verwachte resultaten, status en het resultaat van het besluit duidelijk vastgelegd?
 - Worden notulen en rapporten neutraal en voldoende nauwkeurig opgesteld?
 - Wordt deze informatie goed verspreid?

Informatie en kennis

- ❖ Hoe is de informatie- en kennisvoorziening ten behoeve van zowel het inhoudelijke beleidsonderwerp als het beleidsproces?
 - Hoe wordt kennis verspreid?
 - Bestaan er ongelijkheden in informatievoorziening?
 - En hoe kan dit opgelost worden?
 - Is informatie juist weergegeven?
 - Objectief en/of neutraal? En wordt de informatie door iedereen geaccepteerd?
 - Is de informatie betrouwbaar?
 - Is de informatie up-to-date?
 - En wordt verkeerde informatie direct gecorrigeerd?
 - Zijn er in het proces mechanismen gecreëerd om informatie te delen en te verspreiden, en is er een voorziening voor gezamenlijke basiskennis?
 - Worden de deelnemers ook weer niet overspoeld door informatie?
 - Wordt de aanwezige informatie benut?
 - Vindt verspreiding plaats met behulp van deskundigen?
 - Welke functie heeft een inhoudsdeskundige?
 - In hoeverre heeft de inhoudsdeskundige invloed op het proces?
 - Op welke aannames en opvattingen is zijn kennis en mening gebaseerd?
 - In hoeverre kan dit de toets der wetenschappelijke kritiek doorstaan?
 - Worden inhoud en proces gescheiden of treedt vervlechting op?
 - Wordt aandacht besteed aan leerervaringen van andere interactieve projecten?
 - Worden nieuwe inzichten meegenomen in het proces?
 - Heeft iedereen toegang tot informatie?
 - Heeft iedereen dezelfde toegang tot informatie?
 - Heeft iedereen toegang tot dezelfde informatie?
 - Welke informatie wordt aan welke partijen verschaft?
 - Verdraagt de problematiek zich met openbare behandeling?
 - Is het een leerproces?
 - Hoe kan er geleerd worden?
 - Op welk niveau wordt geleerd? (individueel niveau, groepsniveau, netwerkniveau)
 - Worden leerervaringen vastgehouden en vastgelegd?
- ❖ Hebben participanten ondersteuning nodig om hun rol te vervullen in het beleidsproces?
 - Hoe kunnen deelnemers voorbereid worden voor het proces en de bijeenkomsten?
 - Zijn voorbereidingen getroffen en is voorbereidende documentatie verspreid?
 - Is de inhoud van deze documentatie duidelijk en juist weergegeven (bijvoorbeeld aangegeven waar tegenstellingen in meningen bestaan etc.)?
 - Is iedereen akkoord met de inhoud van de voorbereidende documentatie?
 - Hebben deelnemers ondersteuning nodig in facilitatie?
 - Hebben deelnemers ondersteuning nodig om effectief te participeren?
 - Hoe worden nieuwkomers geïnformeerd?
 - Is er met de groep gesproken over het vergroten van de vaardigheden en kennis?
 - Worden kennis en kunde onderhouden?

In hoeverre wordt er rekening gehouden met de volgende variabelen in het procesontwerp?

- Participatie
- Invloed van de deelnemers
- Openheid
- Duidelijkheid
- Transparantie
- Gelijkwaardigheid
- Procesdynamiek
- Zorgvuldigheid

- Nauwkeurigheid
- Vertrouwen
- Integriteit

Wordt er rekening gehouden met de afstemming van de volgende (doel)factoren?

- Effectiviteit
- Efficiency
- Democratische waarde
- Legitimiteit
- Kwalitatieve verrijking
- Rechtvaardigheid
- Kennisvermeerdering
- Gezamenlijke menings- en ideeënvorming
- Draagvlak
- Uitvoerbaarheid beleid
- Tijdsduur
- Mate van consensus

Aanvullende instrumenten

- ❖ Is er een kosten-batenanalyse gemaakt?
 - Is dit gedaan voor zowel de economische, sociale, bestuurlijke, ethische en juridische factoren en invalshoeken?
- ❖ Is er een actoranalyse gemaakt?
- ❖ Een krachtenveldanalyse?
- ❖ Relatieanalyse?
- ❖ Argumentatieanalyse?
- ❖ Factorenanalyse?
- ❖ Is er een plan van aanpak?

Randvoorwaarden

Facilitatie

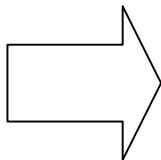
- ❖ Zijn er voldoende faciliterende zaken en middelen aanwezig?
 - Met betrekking tot de financiering van het proces:
 - Zijn er voldoende financiële middelen aanwezig?
 - Wat zijn de financiële risico's voor de actoren?
 - Staan de verwachte kosten van het proces in verhouding tot de verwachte opbrengsten?
 - Is er een solide financiering van het proces?
 - Kan de financiering verantwoord worden?
 - Zijn er (voor alle actoren) voldoende personele (ondersteunende) capaciteiten aanwezig in het interactieve beleidsvormingsproces?
 - Is er reeds ervaring met interactieve beleidsvorming?
 - Is ondersteuning of training van personeel of andersoortige ondersteuning nodig?
 - Zijn er voldoende (hulp)middelen en geschikte fysieke ruimte(s) aanwezig die het beleidsproces ondersteunen?
 - Zijn er voldoende mogelijkheden voor de organisatie van het beleidsvormingsproces? Is de organisatie van het proces goed ingebed in de organiserende instantie(s)?

Tijd(splanning)

- ❖ Wat is de totale tijdspanne van het interactieve beleidsproces?
 - Is er voldoende tijd ter beschikking en hoeveel tijd is besteed?
 - Is de inschatting van de hoeveelheid werk reëel?
 - Wordt de tijd (procedures/termijnen) politiek/juridisch goed benut?

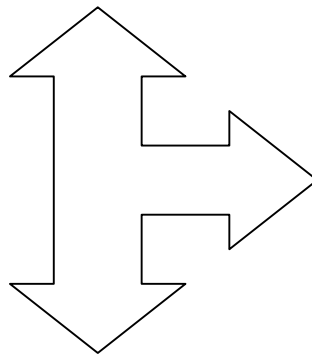
In hoeverre dienen de punten van de QuickScan nog verder uitgediept te worden?

- **Wat is het doel?**
- **Wat is de ruimte voor een interactief proces?**
 - **Politieke ruimte**
 - **Juridische ruimte**
 - **Beleidsruimte**
 - **Maatschappelijke ruimte**

Resultaat van de verkennings- en voorbereidingsfase:
AFWEGING

Zijn alle bovengenoemde onderwerpen uit de verkennings- en voorbereidingsfase in een dusdanige verhouding met elkaar en in overeenstemming met de doelen, ruimte en omgeving van de beleidsproblematiek zodanig dat het interactieve beleidsproces succesvol kan verlopen?

NO GO

GO

Startbesluit

checklist interactieve beleidsvorming

BESLUITVORMINGSFASE

Wat is het doel?

- Wat is het probleem?
 - Wiens probleem is het?
 - Waarom is het een probleem?
 - Wat is het nut en noodzaak van de oplossing van dit probleem?
 - Wat zijn de mogelijke benaderingen van het probleem?
- Wat is de aanleiding van het probleem?
- Wat is de voorgeschiedenis?
- Wat zijn de oorzaken van deze problemen?
- Wat is het beleidsdoel?
 - Welk doel dient de interactieve aanpak van het proces?
 - Wat zijn de interactiedoelen?
 - Wat wordt er met de inbreng van participanten gedaan?
 - Wat is het inhoudelijk doel?
 - Wat moet er zijn veranderd als het project is afgelopen of wat is het beoogd effect?
 - Wat is de aard van de uitkomst die wordt beoogd?
 - Wat is er gereed aan het einde van de beleidsvorming, is er een product?
 - Is het doel nauwkeurig geformuleerd?
 - Hoe wordt het doel afgebakend?
 - Treden er tijdens het proces doelverschuivingen op?
 - Worden de doelen verbreed of versmald?
 - Wordt periodiek het kader heroverwogen?
 - Wordt het doel gezamenlijk bepaald?
 - Is er ook nog ruimte voor doelen van deelnemers?
 - Is het doel voldoende af te bakenen met andere beleidsproblemen?
 - Worden er eisen gesteld aan het beleidsproces, de doelen en het resultaat?
 - Zijn de gestelde doelen bereikbaar?
 - Kunnen de verwachtingen van de doelen van de deelnemers worden bereikt?
 - Zijn de doelen realistisch, haalbaar en verwezenlijkbaar ten opzichte van de maatschappelijke kosten?
 - Is er een kosten- en batenanalyse gemaakt?
 - Is dit gedaan voor zowel de economische, sociale, bestuurlijke, ethische en juridische baten en lasten?
 - Wordt het probleem of de beleidsvorming opgesplitst in meerdere onderdelen?
 - Is de problematiek beter hanteerbaar of oplosbaar indien de problematiek wordt opgesplitst?
 - Wordt er rekening gehouden met de onderlinge samenhang van de doelen?
- Wat is het maatschappelijk doel?
 - Welke maatschappelijke effecten worden beoogd?
- ❖ Wat is de agenda van het interactieve beleidsproces?
 - Wordt deze agenda gezamenlijk bepaald?
 - Is er een plan van aanpak?

Selectie van deelnemers

- ❖ Welke participanten worden geselecteerd om deel te nemen aan het interactieve proces?
 - Welke stakeholders worden of zijn betrokken?
 - Kunnen de geselecteerde participanten een toegevoegde waarde leveren?

- Hoe wordt de problematiek door de actoren geïnterpreteerd of omschreven? En welke standpunten hebben de actoren ingenomen en welke argumenten spelen daarbij een rol?
- Wie heeft belang bij de beleidsvorming?
 - Welke (externe) actoren zijn stakeholders?
 - Wat zijn de belangen, standpunten en doelen van deze stakeholders?
 - Zijn de belangen van de actoren onderling tegenstrijdig?
 - Is er een gedeelde visie mogelijk?
- Wie vertegenwoordigt een bepaalde groep?
 - Is de groep goed georganiseerd?
 - Wie heeft het mandaat van een bepaalde groep?
 - Hoe is de relatie tussen de groep en vertegenwoordiger(s)?
 - Hebben de vertegenwoordigers voldoende mandaat van hun eigen organisatie? En kunnen ze zelfhandelend optreden?
 - Consulteert de vertegenwoordiger ook daadwerkelijk zijn groep?
 - Welke netwerken, relaties en coalities bestaan er reeds?
 - Hoe kunnen eventuele verhoudingen met elkaar worden getypeerd?
- Wie beschikt er over inhoudelijke kennis en vaardigheden?
 - Welke kennis en vaardigheden zijn nodig?
- Wie beschikt er over de noodzakelijke middelen of bijdragen?
- Wie kan invloed uitoefenen op het proces?
 - Wie kan de beleidsvorming hinderen?
 - Wie kan de beleidsvorming stimuleren?
- Is de participant geschikt om deel te nemen?
 - Beschikt de actor over voldoende vaardigheden en capaciteiten om deel te nemen aan het proces?
 - Wat is de mate van professionaliteit van de participanten?
 - Stemmen de eigenschappen van iedere participant overeen met de gewenste eigenschappen van de rollen in het proces?
- Is de groep goed samengesteld en voldoende divers?
 - Zijn alle groepen gelijkwaardig vertegenwoordigd?
 - Wat is de grootte van de groep participanten?
 - Worden alle meningen gehoord?

Motivatie en houding

- ❖ Bezit iedere actor voldoende motivatie om deel te nemen aan het interactieve beleidsproces?
 - Wat is het belang van de actoren?
 - Is er winst of zijn er andere voordelen te behalen door deel te nemen aan het proces?
 - Wat is de invloed van de actor in het proces?
 - Voelen partijen hierdoor eigenaarschap van het probleem en de beleidsvorming?
 - Hebben actoren het gevoel om samen aan een oplossing of beleid te werken?
 - Wat is de noodzaak van meedoen (sense of urgency)?
 - Wat is de mate van afhankelijkheid van andere actoren?
 - In hoeverre zijn de actoren gebonden aan (resultaten van) het beleidsvormingsproces?
 - Biedt het proces voldoende bescherming aan de deelnemers? Zijn er bijvoorbeeld exit-regels?
 - Worden de centrale belangen van de participant beschermd?
 - Kunnen de participanten het gevoel krijgen dat ze in een fuik zwemmen?
 - Is er alleen morele binding of is ook formele binding mogelijk?
 - Hoe belangrijk is de problematiek voor de actor?
 - Is de problematiek interessant of herkenbaar voor de participanten?
 - Wordt deelname aangemoedigd of gestimuleerd?
 - Wordt er enthousiasme overgebracht?
 - Heeft het proces voldoende uitstraling en gezag?
 - En voelt men zich ook serieus genomen?
 - Is er een eventuele belastende voorgeschiedenis van het interactieve beleidsvormingsproces aanwezig?
 - En hoe staan actoren ten opzichte van interactieve beleidsvormingsprocessen in het algemeen?
 - Stemt de participant in met de te kiezen of gekozen doelen, tijdsplanning, voorbereidingen, communicatiemiddelen etc.?

- ❖ Heeft iedere actor een geschikte motivatie en houding om deel te nemen aan het interactieve beleidsproces?
 - Is er sprake van een constructieve relatie?
 - in zowel structureel, cultureel en persoonlijk opzicht?
 - En is er een eenduidig optreden naar buiten mogelijk door het samenspel tussen actoren?
 - Is er sprake van onderling vertrouwen tussen samenwerkingspartners en -partijen?
 - Kan er vrijuit gesproken worden? Bestaat er ook een sfeer waarin deelnemers zich gesteund en comfortabel voelen om dit te doen?
 - Is er sprake van respect voor elkaar?
 - Handelen actoren consistent?
 - Staan actoren open voor dialoog en het gezamenlijk vormen van beleid?
 - Hebben actoren geen onveranderlijke opstelling?
 - Zijn actoren bereid om zich te verplaatsen in de behoeften en belangen van de ander?
 - Zijn actoren bereid om te leren?
 - Zijn actoren bereid om naar compromissen te zoeken?
 - Nemen (deskundige) mensen de procesresultaten serieus?
 - Wat is het commitment van de verschillende partijen?
 - Kunnen de verschillende motieven in het proces zelf vervlochten worden?
 - Welke stappen zijn nodig om de verschillende spanningen tussen de verschillende motieven duidelijk te maken en te verkleinen?
 - Zijn actoren bereid om invloed te delen?
 - Voelen ze zich hier ook comfortabel bij? Of wat wordt er ondernomen om dit te ondersteunen?
 - Zijn actoren bereid om een verwachte bijdrage te leveren?
 - Zijn partijen bereid om inzet te leveren, tijd te besteden, geld te investeren etc.?
 - Wie heeft belang bij het in stand houden van het probleem?
 - Levert iedere participant input?
 - Kan een kritische houding omgebogen worden tot een houding van meedenken en -werken?
 - Maar ook: wordt er moeite gedaan om participanten bij het proces te betrekken?
 - Zijn actoren bereid om inzicht te geven in het proces, informatie en de afweging van besluiten?
 - Hoe staan alle actoren ten opzichte van interactieve beleidsvorming?
 - Hoe staan de actoren ten opzichte van het deelnemen van 'niet-professionele participanten'?
 - Wordt er geloofd in de meerwaarde van het betrekken van verschillende deelnemers in het proces?

Rollen

- ❖ Wat is de inhoud van iedere rol in het proces?
 - Uit welke taken bestaat iedere rol?
 - Welke bevoegdheden horen bij de verschillende rollen?
 - Welke verantwoordelijkheden horen bij de verschillende rollen?
- ❖ Welke rollen zijn in het proces betrokken?
 - Wie vervult welke rol?
 - Welke rollen zijn er in het proces nodig?
 - In hoeverre zijn rollen institutioneel ingebed en hoe verhouden zij zich tot andere rollen?
 - Is er institutionele aansluiting van de nieuwe rolverdeling van het interactieve proces op bestaande en gewenste rollen van de stakeholder?
 - Zijn er actoren die meer dan één groep representeren?
- ❖ Wat zijn de machtsverhoudingen?
 - Hoe ziet macht er voor de diverse actoren uit?
 - In hoeverre speelt vertrouwen een rol?
 - Zijn alle actoren even belangrijk?
 - Wie is afhankelijk?
 - Bestaan er zogenaamde power gaps tussen actoren?
 - En hoe wordt hiermee omgegaan?
 - Worden er maatregelen getroffen om onbalans in macht te controleren?

Procesontwerp

- ❖ Voor welk procesontwerp (of instrument) wordt of is gekozen?
 - Is dit het meest optimale ontwerp?
 - Past deze bij de situatie/problematiek?
 - Sluit het middel goed aan bij de mate van participatie?
 - Is er rekening gehouden met de geschiktheid van het middel of ontwerp met betrekking tot de discussie, het luisteren, de persoonlijkheid, juiste uitstraling etc.?
 - Wordt er gewerkt met afwisselende samengestelde groepen? (bijvoorbeeld homogeen samengestelde groepen voor een uitdiepend en honorerend effect en heterogeen samengestelde groepen voor een uitwisselend en confronterend effect.)
 - Is dit ontwerp nog het meest passend bij de situatie en doelstellingen?
 - Is een gedifferentieerde aanpak meer optimaal door gebruik van meerdere instrumenten of procesontwerpen?
 - Zijn er regelmatige feedbackmechanismen in het procesontwerp zodat iedereen zijn op- en aanmerkingen en suggesties kan plaatsen?
 - Vindt er eventuele (bij)sturing plaats van de procesopzet?
 - Is het proces voldoende flexibel? En wordt het aangepast indien daar aanleiding voor is?
 - Wordt er tussentijds geëvalueerd? Welke criteria zijn daarbij afgesproken?
 - Verloopt de samenwerking optimaal?
 - Vindt het samen creëren van beleid of oplossingen plaats?
 - Lukt het om continuïteit in het proces of debat in te bouwen?
 - Wat zijn de risico's aan de gekozen middelen en instrumenten?
- ❖ Is het proces toegankelijk voor alle partijen?
 - Toegankelijk qua plaats, bereikbaarheid, formaliteit, gebruikte middelen etc.?
 - Hebben partijen voldoende tijd om deel te nemen?
 - Is de drempel voor deelname niet te groot?

Besluitvorming

- ❖ Met betrekking tot de interactie (dialogo, discussie) van de deelnemers:
 - Vindt er ook daadwerkelijk interactiviteit plaats?
 - Hoe verloopt de samenwerking?
 - Wordt er goed op de belangen ingespeeld en wat wordt er met de respons gedaan?
 - Worden alle issues besproken?
 - Is er sprake van een conflict?
 - Hoe wordt een mogelijk conflict opgelost?
- ❖ Met betrekking tot de onderhandeling in het besluitvormingsproces:
 - Hoe vindt onderhandeling plaats?
 - Hoe vindt consensusvorming plaats?
- ❖ Met betrekking tot de besluitontwikkeling
 - Hoe vindt de variatie van besluiten plaats?
 - Is de variëteit groot genoeg?
 - Kan de groep creatiever zijn of meer geïntegreerde oplossingen creëren?
 - Zijn bepaalde randvoorwaarden van toepassing of zijn er juist geen beperkingen bij het genereren van ideeën en oplossingsrichtingen?
 - Hoe vindt selectie van besluiten plaats?
 - Is het moment van selectie niet te vroeg?
 - Zijn de producten een absorptie van het interactieve beleidsproces?
 - Wordt er inzicht geboden in de consequenties van bepaalde keuzes?
 - Worden de besluiten uitgewerkt en onderzocht met betrekking tot de technische, financiële en juridische haalbaarheid?

Besluit

- ❖ Met betrekking tot het maken van (deel)besluiten
 - Hoe verloopt het moment van besluitvorming na een deelbesluit?
 - Bestaat er een harde of zachte koppeling tussen de deelbesluiten en de besluiten?
 - Worden de gegenereerde besluiten, oplossingsrichtingen en ideeën regelmatig getoetst aan de randvoorwaarden?
 - Hoe wordt de voortgang bewaakt?
- ❖ Met betrekking tot de invloed van het besluit op de verschillende deelnemende partijen
 - Is iedereen akkoord met het (deel)besluit?
 - Wat betekent het besluit voor de afzonderlijke partijen?
 - Wordt het besluit intern gedragen?

- Is het besluit acceptabel voor iedereen?
 - Wordt het besluit extern gedragen? Ook door de opdrachtgever of politiek?
- Is er sprake van een win-win-situatie of van een win-(win-)en-compenseersituatie?
- Waar zit synergie?
- Hoe wordt er omgegaan met het niet accepteren van een besluit?
- Zijn de economische, sociale, bestuurlijke, ethische en juridische baten en lasten in evenwicht?
- ❖ Met betrekking tot het vervolg van het proces (na de besluitvorming) en de implementatie.
 - Bestaat er een harde of zachte koppeling tussen het resultaat van het proces en de hierop volgende activiteiten?
 - Is de gekozen implementatiestrategie adaptief indien het proces van consensusvorming niet als beëindigd beschouwd is bij de vaststelling van het beleid?
 - Is er een overdracht naar de lijn/uitvoering?
 - Worden kennis, inhoud en verwachtingen goed overgedragen?
 - Wordt er in de besluitvorming al rekening gehouden met de beheersing in een latere fase? Is zelfregulering mogelijk?
 - Is er een nauwkeurig en concreet actieplan gemaakt?
 - Wie doet wat? Wanneer en met wie?
 - Hoe wordt implementatie gemonitord?
- ❖ Met betrekking tot de evaluatie
 - Wordt het proces geëvalueerd?
 - Wat wordt er geëvalueerd (proces, deel of geheel, eenmalig of monitor)?
 - Welke criteria worden gehanteerd? Zijn deze voor het interactieve beleidsproces afgesproken met elkaar?
 - Wie evalueren het beleid of beleidsvormingsproces?
 - Nemen ook externen deel aan de evaluatie?
 - Wat is het doel van de evaluatie? (bijvoorbeeld verantwoording afleggen of leren)
 - Heeft het proces geleid tot de gestelde doelen?
 - Heeft het proces nieuwe inzichten opgeleverd?
 - Wordt het besluit getoetst?

(Spel)regels en procesafspraken

- ❖ Welke afspraken zijn er gemaakt met betrekking tot het besluitvormingsproces? / Welke beslisregels gelden?
 - Welke besluiten moeten er worden genomen en door wie en wanneer?
 - Wordt voldaan aan de beginselen van behoorlijk bestuur en overleg?
 - Is een besluit gebaseerd op consensus of unanimiteit?
 - Betekent consensus een compromis (eventueel als onderdeel van een package-deal)?
 - Of op basis van meerderheid van stemmen?
 - Heeft het proces een duidelijke overeengekomen beëindigingsmoment?
- Met betrekking tot verantwoordelijkheden:
 - Zijn verantwoordelijkheidsverplichtingen geregeld?
 - Wie is verantwoordelijk voor welke inbreng?
 - Zijn er sanctie-, bezwaar- of interventiemogelijkheden indien verantwoordelijkheden niet worden waargemaakt?
- Met betrekking tot bevoegdheden:
 - Zijn de bevoegdheden van alle actoren bepaald en vastgelegd?
 - Zijn deze bevoegdheden duidelijk en goed gecommuniceerd?
- ❖ Welke regels en afspraken bestaan er ten aanzien van de bescherming en de binding van de participanten aan het proces?
 - Hoe worden participanten beschermd?
 - Worden de centrale belangen van de partijen beschermd?
 - Welke afspraken zijn met elkaar gemaakt met betrekking tot inspraak en bezwaar?
 - Kent het proces exit-regels?
 - Hoe worden participanten gebonden aan het proces?
 - Wat is de binding van de partijen aan het interactieve beleidsvormingsproces?
 - Wat is de binding van de partijen aan de besluitvorming?
 - Is er alleen sprake van morele binding of ook van formele binding?
 - Is er een Memorandum of Understanding (MOU) of een intentieverklaring ontwikkeld en ondertekend?
- ❖ Welke afspraken zijn er met betrekking tot de status van de uitkomsten van het proces?
 - Wat is de mate van invloed?
 - Wat gebeurt er met de inbreng van participanten?
 - Wat wordt gedaan met de resultaten van het beleidsvormingsproces?

- Bestaan hier duidelijke afspraken over en is dit vastgelegd?
- ❖ Welke regels en afspraken worden gehanteerd met betrekking tot de selectieprocedure?
 - Worden de stakeholders zo vroeg mogelijk in het proces betrokken?
 - Is het proces open voor deelname voor iedereen en blijft het proces gedurende het verloop open voor deelname?
 - Blijven de vertegenwoordigers dezelfde personen gedurende het gehele proces?
 - Is het proces open voor input van niet-participanten?
- ❖ Welke regels worden gehanteerd en welke afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de communicatie en de omgang met elkaar in het proces?
 - Welke afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de omgang met elkaar in het proces?
 - Zijn er regels met elkaar afgesproken?
 - Wat wordt er gedaan indien mensen niet volgens de regels spelen?
 - Op welke wijze wordt er omgegaan met conflicten?
 - Worden toezeggingen nagekomen?
 - Wat wordt gedaan bij het niet nakomen van de afspraken of opgestelde regels?
 - Welke regels worden gehanteerd met betrekking tot de communicatie met elkaar?
 - Zijn er basisregels over communicatie met elkaar afgesproken?

Politieke en juridische inkadering en beleidsomgeving

- ❖ Hoe is het interactieve proces politiek ingekaderd?
 - In hoeverre moet er rekening gehouden worden met de politieke inkadering of speelruimte?
 - Welke ruimte kent de politiek toe aan het interactieve beleidsproces?
 - Is er ruimte voor alternatieven?
 - Welke randvoorwaarden stelt de politiek aan het interactieve beleid?
 - Wat zijn de politieke ambities?
 - Wat is de politieke prioriteitsstelling ten opzichte van andere strategische projecten?
 - Is er al een mening gevormd over het te nemen besluit?
 - Welke politieke risico's en gevoeligheden bestaan er?
 - Wat willen de verschillende politieke partijen en wat zijn hun standpunten?
 - Hoe liggen de verhoudingen van de partijen in de politieke arena?
 - Bestaat er politiek commitment aan het beleidsproces?
 - Hoe wordt de politiek betrokken bij het interactieve beleidsproces?
 - Hoe wordt de politiek voor, tijdens en na het interactieve beleidsproces betrokken?
- ❖ Hoe is het interactieve proces juridisch ingekaderd?
 - In hoeverre moet er rekening gehouden worden met de juridische inkadering of speelruimte?
 - Welke ruimte biedt de wet- en regelgeving voor het interactieve beleidsproces?
 - Welke randvoorwaarden stelt de wet- en regelgeving aan het interactieve beleidsproces?
 - Welke (inter)nationale wetgeving is op het onderhavige beleidsterrein van toepassing? Bijvoorbeeld internationale verdragen of EU-richtlijnen.
 - Welke rechten hebben partijen?
 - Welke juridische risico's bestaan er?
 - Wordt er rekening gehouden met mogelijke inspraak en procedures?
 - Welke juridische procedures zijn nodig?
 - Welke juridische procedures zijn denkbaar?
 - Welke juridische procedures zijn toepasbaar?
- ❖ Hoe is het interactieve proces ingekaderd en ingebed in de beleidsomgeving?
 - Wat is de inbedding van het interactieve beleid in de beleidsomgeving?
 - Wat zijn de relaties en verhoudingen met de andere beleidsvormingsprocessen?
 - En welke plaats heeft het interactieve beleid in het gehele beleidstraject of de totale beleidsvorming?
 - Welke invloed heeft de beleidsomgeving op het interactieve beleidsvormingsproces?
 - Welk beleid is in het (nabije) verleden gevoerd en wat waren daarvan de resultaten?
 - Past de interactie communicatief in de rest van de procedures en het hele beleidsproces?
 - Zitten er op het onderhavige beleidsterrein randvoorwaarden in de pijplijn of is dit op korte termijn te verwachten?
 - Wat is de koppeling van resultaten van het interactieve beleidstraject met ander beleid?
 - Is koppeling mogelijk?

- Wat is de betekenis van het interactieve beleid voor andere projecten of beleid?
- Zijn er koppelingen met toekomstige beleidsvorming mogelijk?

Maatschappelijke omgeving

- ❖ Welke invloed heeft de (maatschappelijke) omgeving op het proces en welke invloed heeft het proces op de omgeving?
 - Welke economische, maatschappelijke, technologische, veiligheids- en ecologische belangen spelen een rol?
 - Hoe staat de omgeving tegenover interactieve beleidsvorming?
- Is beïnvloeding van de omgeving op het proces mogelijk?
 - Kan de maatschappelijke omgeving het proces hinderen of weerstand bieden?
- Heeft het proces uitstraling en gezag naar de omgeving?
 - Hoe staan de media ten opzichte van interactie in dit proces?
- ❖ Zijn derden uit de omgeving nodig bij het interactief beleidsproces?
 - In hoeverre kan gebruik gemaakt worden van de omgeving?

Communicatie

- ❖ Wat is het meest geschikte en optimale communicatiemiddel en –kanaal voor de verschillende mededelingen en onderlinge communicatie?
 - Welke communicatiemiddelen worden ingezet en in welke fase?
 - Is rekening gehouden met doel, richting en aard van het communicatiemiddel?
 - Heeft de groep hierover overlegd?
 - Zijn alle mogelijke communicatiekanalen overwogen?
 - Wordt met een geschikte en voor ieder begrijpelijke taal met elkaar gesproken? (Vaktaal, landstaal)
 - Prikkelt het communicatiemiddel de discussie?
 - Worden mensen aangemoedigd om te luisteren, te leren, om open, eerlijk en betrouwbaar te zijn?
 - Is het communicatiemiddel eenvoudig toegankelijk voor iedere deelnemer?
 - Wordt iedereen tijdig geïnformeerd?
 - Is er een communicatieplan?
- Met betrekking tot de interne communicatie (binnen het interactieve beleidsvormingsproces)
 - Wordt iedereen intern op de hoogte gehouden van de vorderingen?
 - Welke contacten bestaan er tussen de verschillende partijen en achterbannen?
- En met betrekking tot de externe communicatie (het interactieve beleidsvormingsproces naar de niet-deelnemers)
 - Hoe benader je potentiële participanten?
 - Is er een continue communicatielink met de politiek?
 - Welke informatie wordt aan de maatschappij verstrekt?
 - Krijgen de maatschappij en de media voldoende informatie en gebeurt dit in de juiste taal?
 - Hoe wordt er omgegaan met de media? Is er een mediastrategie?
 - Krijgt het proces of project een naam mee met een passende uitstraling?
- ❖ Hoe wordt de motivatie van besluiten en keuzes toegelicht?
 - Is iedereen in staat inzicht te bieden in de afweging van besluiten?
 - Op welke wijze wordt de motivatie van besluiten en keuzes kenbaar gemaakt?
 - Wordt ook de motivatie van besluiten en keuzes door de opdrachtgever of de politiek toegelicht?
- ❖ Hoe worden gegevens van het interactieve beleidsvormingsproces vastgelegd?
 - Wat is de status van deze documenten?
 - Wordt alles vastgelegd wat er gedaan wordt? Inclusief de ontwikkeling van het proces? Of een database van de actoren?
 - Zijn het doel, de verwachte resultaten, status en het resultaat van het besluit duidelijk vastgelegd?
 - Worden notulen en rapporten neutraal en voldoende nauwkeurig opgesteld?
 - Wordt deze informatie goed verspreid?

Informatie en kennis

- ❖ Hoe is de informatie- en kennisvoorziening ten behoeve van zowel het inhoudelijke beleidsonderwerp als het beleidsproces?
 - Hoe wordt kennis verspreid?
 - Bestaan er ongelijkheden in informatievoorziening?
 - En hoe kan dit opgelost worden?
 - Is informatie juist weergegeven?
 - Objectief en/of neutraal? En wordt de informatie door iedereen geaccepteerd?
 - Is de informatie betrouwbaar?
 - Is de informatie up-to-date?
 - En wordt verkeerde informatie direct gecorrigeerd?
 - Zijn er in het proces mechanismen gecreëerd om informatie te delen en te verspreiden, en is er een voorziening voor gezamenlijke basiskennis?
 - Worden de deelnemers ook weer niet overspoeld door informatie?
 - Is voor de betrokkenen duidelijk wie aanspreekpunt is om (extra) informatie te verkrijgen?
 - Wordt de aanwezige informatie benut?
 - Vindt verspreiding plaats met behulp van deskundigen?
 - Welke functie heeft een inhoudsdeskundige?
 - In hoeverre heeft de inhoudsdeskundige invloed op het proces?
 - Op welke aannames en opvattingen is zijn kennis en mening gebaseerd?
 - In hoeverre kan dit de toets der wetenschappelijke kritiek doorstaan?
 - Worden inhoud en proces gescheiden of treedt vervlechting op?
 - Wordt aandacht besteed aan leerervaringen van andere interactieve projecten?
 - Worden nieuwe inzichten meegenomen in het proces?
 - Heeft iedereen toegang tot informatie?
 - Heeft iedereen dezelfde toegang tot informatie?
 - Heeft iedereen toegang tot dezelfde informatie?
 - Welke informatie wordt aan welke partijen verschaft?
 - Verdraagt de problematiek zich met openbare behandeling?
 - Is het een leerproces?
 - Hoe kan er geleerd worden?
 - Op welk niveau wordt geleerd? (individueel niveau, groepsniveau, netwerkniveau)
 - Worden leerervaringen vastgehouden en vastgelegd?
- ❖ Hebben participanten ondersteuning nodig om hun rol te vervullen in het beleidsproces?
 - Hoe kunnen deelnemers voorbereid worden voor het proces en de bijeenkomsten?
 - Zijn voorbereidingen getroffen en is voorbereidende documentatie verspreid?
 - Is de inhoud van deze documentatie duidelijk en juist weergegeven (bijvoorbeeld aangegeven waar tegenstellingen in meningen bestaan etc.)?
 - Is iedereen akkoord met de inhoud van de voorbereidende documentatie?
 - Hebben deelnemers ondersteuning nodig in facilitatie?
 - Hebben deelnemers ondersteuning nodig om effectief te participeren?
 - Hoe worden nieuwkomers geïnformeerd?
 - Is er met de groep gesproken over het vergroten van de vaardigheden en kennis?
 - Worden kennis en kunde onderhouden?

Facilitatie

- ❖ Zijn er voldoende faciliterende zaken en middelen aanwezig?
 - Met betrekking tot de financiering van het proces:
 - Zijn er voldoende financiële middelen aanwezig?
 - Wat zijn de financiële risico's voor de actoren?
 - Staan de verwachte kosten van het proces in verhouding tot de verwachte opbrengsten?
 - Is er een solide financiering van het proces?
 - Kan de financiering verantwoord worden?
 - Zijn er (voor alle actoren) voldoende personele (ondersteunende) capaciteiten aanwezig in het interactieve beleidsvormingsproces?
 - Is er reeds ervaring met interactieve beleidsvorming?
 - Is ondersteuning of training van personeel of andersoortige ondersteuning nodig?
 - Zijn er voldoende (hulp)middelen en geschikte fysieke ruimte(s) aanwezig die het beleidsproces ondersteunen?

- Zijn er voldoende mogelijkheden voor de organisatie van het beleidsvormingsproces? Is de organisatie van het proces goed ingebed in de organiserende instantie(s)?

Tijd(splanning)

- ❖ Wat is de totale tijdspanne van het interactieve beleidsproces?
 - Is er voldoende tijd ter beschikking en hoeveel tijd is besteed?
 - Kent het proces voldoende voortgang en vaart?
 - Is de inschatting van de hoeveelheid werk reëel?
 - Wordt de tijd (procedures/termijnen) politiek/juridisch goed benut?
- ❖ Welke tijdsplanning wordt gehanteerd in het interactieve beleidsproces?
 - Hoeveel tijd is nodig voor iedere stap of fase van het interactieve beleidsproces?
 - Wat zijn de belangrijkste beslismomenten en tussenproducten?
 - Zijn er toetspunten afgesproken met betrekking tot (tussen)evaluaties?
 - Is er een analyse gemaakt van het kritieke pad? (Welke activiteiten zijn een voorwaarde voor elkaar?)
 - Is er een stappenplan?
 - In hoeverre houdt men zich aan de planning?
 - Hoe wordt de tijdsplanning bewaakt?

Variabelen

In hoeverre is er sprake van de mate van de volgende variabelen in het interactieve beleidsproces? Kan dit aan de hand van de factoren in de checklist nog verder geoptimaliseerd worden?

- Participatie
- Invloed van de deelnemers
- Openheid
- Duidelijkheid
- Transparantie
- Gelijkwaardigheid
- Procesdynamiek
- Zorgvuldigheid
- Nauwkeurigheid
- Vertrouwen
- Integriteit

Welke invloed hebben de factoren van de checklist op de volgende variabelen?

Kan dit aan de hand van de factoren in de checklist nog verder geoptimaliseerd worden?

- Effectiviteit
- Efficiency
- Democratische waarde
- Legitimiteit
- Kwalitatieve verrijking
- Rechtvaardigheid
- Kennisvermeerdering
- Gezamenlijke menings- en ideeënvorming
- Draagvlak
- Uitvoerbaarheid beleid
- Tijdsduur
- Mate van consensus

Voor meer informatie over deze checklist, checklists die in interactieve beleidsvorming worden gebruikt of over interactieve beleidsvorming kunt u terecht op de website van XPIN (www.xpin.nl).